

TRIBUNA

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ

APARE SĂPTĂMĂNAL SUPT INGRIJIREA UNUI COMITET

CUPRINSUL :

- N. Iorga Un răspuns.
 G. Sima O privire asupra activității „Ligei Culturale“.
 Gh. Popp Ce putea să fie „Universul“.
 G. Pădure „Universul“
 Din „N. R.“ „Dezertorii“
 Laurian Scrisoare din Siberia.

CRONICI :

„Carl, Prinz von Rumänien“.—Ziare nouă.—Ciuma și holera în Ardeal.—O Dacie românească sub protectorat rusesc.—Calomnierea d-lui Slavici.—„România din 1915.—„Nu vom merge cu ungurii.“—O lecție de morală națională.—Apologetul român al contelui Tisza.—„Eroii“ dela Ivangorod.—Pe patru fronturi.

REDACTIA :
 „LIBRĂRIA STĂNCIULESCU“
 Bulevardul Elisabeta No. 5
 BUCUREȘTI

ADMINISTRAȚIA :
 SOC. AN. „RAMURI“
 Strada Liccului No. 5
 CRAIOVA

PREȚUL 20 BANI

12036

A apărut:

Anul al X-lea, No. 27

BUCUREȘTI

2 August 1915

DRUM DREPT

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMĂDALĂ

DIRECTOR: N. IORGA

REDACTORI: C. Ș. FĂGETEL și D. TOMESCU

SUMARUL:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- N. Iorga. — Literatura cea nouă începe — aiurea.
V. Tempeanu. — Veneția (poesie după A. v. Platen).
Ion Sin-Giorgiu. — Strămoșii (poesie).
A. N. — Al. Vlăhuță (Amintiri).
Mihnea Olmazu. — Cintece caste.
I. V. Miru. — Amurg (poesie).
Ioan Popovici. — Baladă.
Iul. Giurgea-Bradu. — Așteptind într'o gară (schiță).
V. Tempeanu. — Când Zeus împărțit-a lumea (după Schiller).
C. Ș. Făgetel. — Insemnări. — Legendele d-lui Eugen Lovinescu.

REDACȚIA și

ADMINISTRAȚIA:

CRAIOVA

— Strada Liceului No. 5 —

ABONAMENT ANUAL:

În țară Lei 10

În străinătate . . . 12

Numărul 20 bani

„TRIBUNA“

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMĂNALĂ

O SCRISOARE A D-lui N. IORGA

Ca răspuns la articolul „Cu prilejul unei declarații a d-lui N. Iorga“ din numărul trecut al revistei noastre primim din partea d-lui N. Iorga următoarea scrisoare:

27 Iulie, 1915.

Domnule Director,

Vă rog a publica în cel mai apropiat număr al foii d-voastră aceste puține cuvinte de răspuns la articolul care se ocupă de ațitudinea mea în n-rul 19 al foii d-voastră:

1. Ca orice român cinstit doresc o Românie cuprinzând tot neamul nostru, și poate am lucrat puținel ca ea să fie.

2. Dacă ași fi fost în România altceva decât un biet profesor adesea batjocorit și niciodată ajutat, aș fi spus de mult: acum e ceasul pe care l'am știut pregăti.

3. Fiind numai ce sînt, caut cu desperată durere către oamenii cari singuri au condus și pot conduce România, și mă rog puterilor mai mari decât noi să li dea lor norocul pe care nu l'am avut eu.

4. Când ei mă întrebă, li răspund, și vă asigur că nu spun lucruri rele.

5. În foaia mea spun cu sinceritate credințele mele și cine o cetește știe că nu predic alta decît ce dorim împreună, că odată n'am spus: să cercăm și cu Germanii, ci am spus: *orice ar fi*, nu se poate.

6. Stau acasă și scriu cu multă răbdare, pietate și tristeță istoria trecutului nostru: pe alocurea stau și mă gîndesc și la viitor.

7. În Comitetul Ligei nu sînt și n'am fost factor de inițiativă și hotărîre. Și acolo am primit ce ați voit voi, și ca secretar, transcriu.

8. Iar să mă duc la București să mă unesc cu oamenii pe cari nu i-am găsit în calea mea și să spun într'o sală aproape goală unei nații care nu mă știe și nu mă vrea, lucruri în care nu crede cu adevărat și *de aceia* nu poate să le facă, asta n'o fac pentru nimica în lume.

Fiindcă ajuns la 45 de ani un bătrîn trădător, am păstrat din trecutul meu, pe care nimeni nu l-a ajutat ca să fie un viitor, dar din care toți au știut să facă o armă contra mea, un lucru, singura mea bogăție, în care, la ceasul pe care-l va vrea Dumnezeu să fie cel din urmă, mă voi înfășura liniștit, pentru a mă odihni, în sfîrșit și eu ca alții: *mîndria-me!*

Primii salutările mele.

N. Iorga

O PRIVIRE ASUPRA ACTIVITĂȚII „LIGEI CULTURALE“

Nemulțumită cu atitudinea „Ligei Culturale“ dovedită în primele luni ale războiului european, opinia publică a țării, reprezentată prin delegații celor peste o sută de secții ale Ligii, a înlăturat comitetul central de până aci al acesteia, în fruntea căruia stătuse vre-o 5—6 ani d. *Virgil Arion*, și l-a înlocuit cu un comitet nou, alcătuit în mod cu totul neobișnuit până aci. Deși „persoană morală“ recunoscută de Cameră ca o societate culturală, Liga și-a ales, în congresul ei dela 14 Decembrie 1914 un comitet constatător din o seamă de celebrități ale vieții publice românești din România și din Transilvania. La congresul care a ales acest comitet s'a spus verde că „Liga culturală“ de până aci, devine acum „Liga pentru unitatea politică a neamului românesc“. D-l *Iorga*, care a condus congresul, a făcut la sfârșit câteva propuneri cari cadrau cu desăvârșire cu noul spirit în care avea să lucreze Liga. Astfel, la propunerea d-lui *Iorga*, congresul a votat următoarea rezoluțiune, pe care i-o împunea noului comitet:

„Singura politică externă pe care o poate îmbrățișa și servi cu devotament neamul românesc, e aceea care tinde la grăbirea ceasului de liberare a Românilor siliți a-și da viața în marginile Monarhiei austro-ungare, care n'a găsit niciodată dreptate pentru dânsii“.

O a doua hotărâre a congresului, votată tot la propunerea d-lui *Iorga*, eră ca comitetul Ligii să publice, începând cu 1 Ianuarie o gazetă zilnică, intitulată: „Unitatea națională“.

Liga intrase deci cu totul în noua ei fază — în faza *iredentistă*.

Îndată după constituirea sa, comitetul care-și alesese de secretar general pe d. *Iorga*, a publicat un manifest către țară, (manifestul fusese redactat de dd. *Delavrancea* și *Goga*), care după ce zugrăvea situația internațională, arăta că și pentru noi se pune acum problema cea mare a unității politice și termina că *acum* e ceasul și că deci fiecare să fie gata!

La 1 Ianuarie foaia Ligei, așteptată cu interes în toată țara, n'a apărut, și ea n'a apărut nici mai târziu. În locul ei, Liga a publicat câteva broșurele — cu totul 9 — sub titlul: „Informații pentru membrii Ligii“.

În curând însă Liga și-a început opera ei de propagandă, prin întruniri. Aceste întruniri ale ei, pafru la nu-

măr, ținute în *București* (15 Februarie), *Iași* (15 Martie), *Turnu-Severin* (12 Aprilie), și *Galați* (19 Aprilie), au fost fără îndoială cele mai frumoase și mai înălțătoare întruniri din câte s'au ținut vreodată în România. Lumea alerga cu miile să asculte cuvintele de lămurire și de îmbărbătare ale celor mai aleși bărbați ai neamului. După fiecare din ele participanții plecau acasă înălțați și întăriți sufletește. S'au rostit cu aceste prilejuri, discursuri dintre cari unele vor trece de sigur în rândul discursurilor clasice românești și vor servi ca izvor nesecat de inspirație națională.

Pentru a arăta în mod cât se poate de eclatant ce a pus Liga în circulația sufletească a neamului cu aceste întruniri, extragem, în cele următoare, câteva părți mai caracteristice din discursurile unor oratori.

D. *Delavrancea*, vice-președintele Ligii, a spus în cea dintâi întrunire ținută la București: „Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor” și-a făcut datoria pășind în noua fază în care am intrat, devenind: Liga pentru unitatea politică a tuturor Românilor”. Și, caracterizând rolul conducătorilor Ligei, zicea mai departe d. *Delavrancea*:

„Noi nu suntem decât niște buciumași. Buciumăm dela un capăt la altul al țării notele de durere și de speranță ale neamului întreg. Și vom sufla din goarnă până când nu vom mai avea suflare și odată cu sunetul cel din urmă va înceta și viața din noi”. Și continuând: „Nu mai încăpem, nu mai respirăm, ne înăbușim, pierim de atâtea dureri și lovituri! Să întindem mâna celor cari au mai rămas, să formăm o ființă, o singură ființă, una și nedespărțită, ca să împlinim taina misiunii noastre istorice pe pământ”.

D-*l Nicu Filipescu*, la întrunirea dela București, zicea cu enunțata-i sobrietate, adresându-se Majestății Sale Regelui Ferdinand I:

Sire! Să te încoronezi în Alba lulia, sau să mori pe câmpia dela Turdal Iar în întrunirea dela Iași zicea printre altele: „Precum Rușii au testamentul lui Petru cel Mare, așa avem noi testamentul lui Mihai Viteazul”.

„Ce este Regatul român fără Ardeal? O absurditate geografică, o fâșie de pământ întortocheiată și frântă. Arăfați această figură schiloadă unui copil de șapte ani și întrebați-l: ce lipsește României. El cu mâna lui ageamie, va trage linia ce împlinește ceroul. Iertați-mi pedantismul, dar știți că ceroul e figura care la o circumferință mai mică, are suprafața cea mai mare. Noi avem suprafața cea mai mare față de teritoriul cel mai mic. Militărește nu se poate mai rău... În granițele actuale suntem o țară fără viitor. Spre a ne împlini, aici, rolul european, ne trebuie

bastionul ce domină această pozițiune. De aceea țintim cătră cetatea naturală a Ardealului, cătră Acropola Românismlui". Aici e centru, aici e inima Românismlui... De aceea vrem Ardealul și nimic alt. De aceea pot rezuma tot ce v'am spus, rostind și repetând acest singur cuvânt:

Ardealul, Ardealul, Ardealul!

Extraordinar de puternice au fost cuvântările d-lui N. Iorga: „In fruntea celor căzuți acolo (e vorba de Ardelenii morți pe câmpiile de luptă din Galiția N. R.)—zicea d. Iorga la București—eu văd pe Voevodul lor, care cu veacuri înainte i-a precedat în moarte. Sfântul său cap zacé în Mănăstirea Dealului; i-am gătit momânt de marmură, dar împrejurări au venit care ne-au împiedecat de a-l așeza acolo. Ei n'au fost împrejurări, și voința lui este aceea care ne-a împiedecat de a-i pecetlui peste creștet lespeda de marmură. El așteaptă: moaștele sunt acolo, mormântul este; un singur lucru lipsește încă: acel giulgiu care trebuie să fie cel dintâi steag cucerit în contra asasinilor săi. — Tineret al României, să fii viteaz și să dai lui Mihai Diteazul singurul giulgiu în care se pot odihni rămășițele sale“

La întrunirea dela Iași spunea d. Iorga: „Dă gândiți D-voastră ce s'ar întâmpla, dacă aceia ce s'a pregătit prin toată cultura școlilor, aceea ce această cultură a coborât mai adânc, mai tainic, mai sfânt în sufletele tuturor, ar trebui să fie părăsit? Ni se zice: Grânele noastre vor trece libere gurile Dunării, și se va asigura comerțul nostru. Basarabia va fi căpătată cu părțile ei bune și rele. De acum înainte însă Ardealul să-l părăsim... Căci nu e chestiune de amânare; e o chestiune de părăsire odată pentru totdeauna. Când națiunea maghiară biruitoare se va înfinge acolo, hotărâtă să sfărâme orice piedică interioară ce s'ar opune imperialismului său, trebuie să fie cineva nebun sau stupid ca să-și închipue că vom scoate această națiune, sigură că e sprijinită de toate puterile germane, cătră dominație, din cuibul său ardelean.

...Ei bine, ar trebui, după clipele acestea, dacă o nenorocire fără nume ne-ar atinge, dacă interese subterane și ambiții nesănătoase și cruda neînțelegere a nevoilor politice de astăzi ar birui, ar trebui să se cufunde sau să se sfărâme însuși altarul culturii noastre, pentrucă nimic din gloria noastră cea veche să nu se mai poată vedea“.

Iar la Galași spunea tot d. Iorga:

„Sunt, domnilor, două feluri de „non possumus“ în lume. Este un „nu putem“ al diplomaților, care ține de azi până mâne: o biruință în cutare loc ori o înfrângere, un

tratat încheiat, o șoaptă spusă la ureche, asigurarea unui diplomat, acel imens mahalagism de note și rapoarte pe care le mătură în fiecare moment diplomația lumii, acestea o pot face să-și schimbe părerea pe care a avut-o până atunci. Dar este un „non possumus”, un „nu putem” național, moral, absolut etern, acela pe care poporul nostru îl spune azi poftelor de dominație ale rasei germane și maghiare asupra lumii întregi.

...Dați-mi voie să închei eu, pesimistul... cu cuvintele de mândru optimism ale unui încrezător în dreptatea imanență eternă pentru care omenirea trăește“.

D-l Tache Ionescu, în oratoria-i limpede și puternică insistă mai des asupra părții morale a războiului nostru. D-sa zicea la întrunirea din București:

„Dacă ar fi vorba numai de o mărire a țării, s'ar putea înțelege și o amânare a chestiunii. Dar nu se răstoarnă evenimentele după voia noastră. Acest cataclism l-au adus alte cauze, alte curente decât voința noastră, și din acest cataclism nu putem să ieșim decât sau mari, strălucitori, puternici, sau așa decăzuți în proprii noștri ochi, încât s'ar seca până și izvorul patriotismului“... „Astăzi, din acest războiu uriaș, vom eșii cu unitatea națională și cu strălucirea viitorului, sau vom cădea striviți sub imperialismul maghiar“. Și tot d. T. Ionescu zicea în întrunirea dela Galați:

„În România mare vor trebui alte moravuri, vor trebui alte curente, alte suprimări de personalități excesive ca acelea din România mică, ce erau mici ca și dânsa. Toată viața noastră are să se schimbe. Generația aceasta n'are numai sarcina vitejiei, are și sarcina cumințeniei, de a se transforma pe ea însăși ca să iese nu numai o altă Românie geografică, dar să iese și o altă Românie sufletească“...

Aproape acelaș lucru îl spunea și d. Dr. C. Istrati la Galați:

„Dacă dorese mai ales din toată inima unirea noastră cu puternicul stat democratic din Transilvania, este ca să reformăm moravurile noastre bizantine, ca toți acești epigoni greco-bulgari să dispară din viața noastră socială și Românii să se manifeste demn și corect pe viitor... Vor dispărea, vor intra în pământ ei, și neamul românesc va merge tot înainte“.

Iar d. Ionaș Grădișteanu să adresează la Iași, către leșeni, ca aceștia „pentru a doua oară într'un secol, să proclame a doua Unire, după ce au proclamat acum 50 și ceva de ani prima Unire“.

Am lăsat intenționat la o parte cuvântările părintelui Lucaciu și mai ales surprinzătoarele discursuri ale d-lui

O. Goga. Amândoi eră firese să aducă în cuvântările lor suflet mult și dureri multe, pe cari ascultătorii le-au împărtășit pe deplin.

Cele patru întruniri ale Ligei au avut o puternică influență asupra spiritului public al țării. Ele au ridicat moralul atât de scăzut pe timpul d-lui V. Arion, și au întărit conștiința națională care avea hotărâtă nevoie de așa ceva.

Numai recunoștință le datorește neamul românesc aceloră, cari i-au făcut acest bine.

Dar n'am fi complecți, dacă am încheia cu atâta expunerea activității Ligii. Dacă observăm bine vedem că această activitate s'a terminat în luna Aprilie. Și dacă ne reamintim cele petrecute în viața publică dela acel dat încoace, constatăm că de când a încetat de a mai lucra Liga s'a întezit propaganda străină. Spionii germani au început a se simți ca la ei acasă; „*Moldova*“ a prins rădăcini; d. *Marghiloman* și-a dat pe față sentimentele ostile idealului național, agenții lui au înscenat întristătoarea operă de corupere a studenților; „*Universul*“ care are atât de puternice rădăcini în publicul cetitor, s'a vândut; fostul președinte al Ligii Culturale, dovedit ca agent al legațiilor străine, a început să insulte în mod cinic pe refugiații ardeleni, tratându-i de „dezertori“, — și o grămadă de alte momente în viața internă a țării, cari au produs o regrefabilă anarhie în spiritul public și au făcut să scadă încrederea în puterile proprii și în viitorul neamului.

În acest punct credem că încetarea activității Ligii a fost o nenorocire. Liga ar fi trebuit să continue cu întrunirile ei, cercetând toate orașele țării și întărind sufletul național, așa cum a făcut în cele patru întruniri ale ei.

O altă scădere a Ligei a fost și e că nu s'a servit de diferite mijloace de propagandă. Ziarul proiectat n'a apărut; „*informațiile*“ nu se bucură de nici-o răspândire mai largă și sunt și altfel foarte sărace; broșuri de propagandă n'a publicat tot timpul nici una singură, afară de niște dări de seamă franțuzești ale d-lui Iorga, extrase pentru Ligă din „*Buletinul institutului pentru studii sudest-europene*“, sub titlul: „*La question roumaine en Autriche-Hongrie, d'après les publications recents*“.

Și ceace e aproape de neînțeles, în anul acesta, Liga nu și-a ținut nici *congresul ei anual*, care congres ar fi fost unul din cele mai mari evenimente de ordin național. El ar fi fost, prin reprezentanții tuturor secțiilor din țara întreagă, o expresiune colectivă adevărată, și cea dintâi, a voinții întregii țări.

Dar credem că nici acum nu e târziu. Fruntașii vieții românești, cari sunt la conducerea Ligei, își cunosc destigur datorita, și din parte-ne avem toată încrederea că propaganda, largă, atât de necesară astăzi, va fi reluată cât mai curând, uzând de toate mijloacele.

G. Sima

CE PUTEA SĂ FIE „UNIVERSUL”

Trădarea rușinoasă a *Universului* pune pentru noi în discuțiune și altă latură a chestiunii. «Universul» a fost, nu mai este. Pentru cinstea acestui neam, pentru o nevoie de dreptate, morală permanentă și universală, pentru demnitatea noastră, trebuie să ne îngrijim ca acest ziar să nu mai poată învia niciodată. El trebuie să moară, el trebuie să fie omorât, ca o pedeapsă, ca o pilduire neertătoare că nu se poate face mezat cu conștiința unui popor întreg.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar pe noi ne interesează altă problemă: ce trebuia, ce putea să fie *Universul* în presa românească, în viața politică a Statului și a neamului românesc?

Noi ardelenii nu am putut să înțelegem niciodată cum poate să existe un ziar fără convingeri și fără o atitudine politică. Pentru noi ziarul nu e un scop, o întreprindere comercială oarecare făcută ca să producă un minimum de procente la capitalul plasat. Ziarul la noi eră un mijloc de propagandă, un organ de răspândire a unor idei și idealuri, o școală de educație cetățenească, un amvon de predică perpetuă a unei credinși. *Faptele, știrile* sunt secundare, *comentariul* e care importă. El dă lucrurilor o culoare, o formă, un înțeles, le înzestrează cu un semn negativ sau pozitiv. Fără el știrile sunt niște pietre netrebnice, adunate într'o grămadă neroadă, într'un uriaș morman fără viață și fără folos. Ziaristul e dator a pune ordine în ele, a le alege, a le clasifica, a zidi din ele o clădire mică sau mare, sau a le șlefui și a le preface în strălucitoare giuaeruri de stil și de spirit.

De aceea noi nu puteam să înțelegem cum poate să trăiască un ziar care renunță la această muncă de ordonare, de clasificare și șlefuire a Inteligenșii. A *scrie* la noi e a gândi, a-și munci creerul.

Aici dimpotrivă vedem că a scrie eră a nu-gândi, că lipsa de orice sforşare cerebrală eră o condişie a scrisului şi o virtute gazetă-rească.

Dar şi mai puşin înşelegeam cum *acest* ziar a putut să ajungă, tocmai el, la numărul cel mai mare de cititori. *Astăzi*, fireşte, înşelegem şi asta ca multe altele din fenomenele acestei ţări. Astăzi ştim că o presă de partid sectară, sterilă şi pătimase'a împins la succesul şi răspândirea ziarului lipsit de convingeri şi atitudini. Decât o aşa atitudine şi decât o astfel de politică, publicul preferea să nu i se dea niciuna.

Aşa s'a născut şi s'a răspândit ziarul-registru, ziarul-fonograf, care cântă fiecare zi aria ce i se pune înăuntru, exact, rece, fotografic.

Dar dacă în viaşa politică internă «*Universul*» a trebuit să renunşe la o părere ca să poată să crească, în politica externă chestiunea naşională, cultivată cu dibăcie şi înşelegere, putea să-i fie o platformă admirabilă şi sub raport moral şi sub cel material. *Universul* putea să fie organul revendicărilor noastre ca neam, monitorul idealului naşional. Aceasta i-ar fi dat o mare misiune politică, culturală şi morală în istoria ţării.

Faşă cu nivelul coborit al politicii interne, al discuşilor de presă, faşa cu sterilitatea vieşii politice întregi, *Universul ar fi* putut să opui superioritatea unui ideal politic, mare nobil şi fecund. Ce ar fi fost *acest* ziar dacă o personalitate ar fi agitat într'insul neconţinut marea chestiune naşională a românilor de peste hotare, nu în mod incidental şi trecător, căci asta s'a făcut ci cu stăruinşa metodică a unui program politic care trebuie mereu urmărit şi şinut la suprafaşa. Ce ar fi fost dacă ar fi angajat cele mai bune condeie, minşile cele mai luminate din ţara întreaşă, scriitori, profesori în această luptă, dacă ar fi studiat chestiunea naşională, analizând şi luminând fiecare părticică, fiecare amănunt al acestei vaste probleme, trimişând cu fiecare ocazie pe cei mai buni ziarişti la faşa locului, făcând anchete şi cerând colaborarea tuturor oamenilor de seamă de peste hotare. Ce ar fi fost dacă ar fi deschis coloanele sale d-lui N. Iorga, sau unor scriitori de dincolo, ca Goga, Lupaş Ghibu, Iancu Nistor etc.

De sigur, preocuparea unică şi statornică a idealului ar fi creat un ziar cu totul aparte, deosebit de restul presei. Din fiecare număr s'ar fi desprins o atmosferă de linişte demnă, de semnătate sigură,

de hotărîre și conștiință nezdruincată. Privirea cititorului, atrasă la pămînt, la telurismul vieții banale, s'ar fi ridicat mereu sus, spre cer, spre ideal. Ai fi avut evlavie pe care o simți când intri într'o biserică unde vuetul zgomotelor din stradă nu pătrunde decît ca un zumzet depărtat de albine. Nivelul moral al vieții nu ar fi scăzut atît de adînc și lumea s'ar fi găsit mai gata de a primi ideile de patrie și sacrificiu.

Și-apoi, cîștigul politic. După 2—3 decenii de propagandă, de școală națională neîntreruptă, de fanatism metodic și neînduplecat, am fi avut și în țară, ca în Bulgaria, în Serbia, în Grecia, în Ungaria, o conștiință națională. Nu am mai fi întîlnit pe tipul ușurel și gol al Popescului care nu știe nimic precis despre ce e dincolo, care confundă Bihorul cu Bănatul și nu are habar în care parte vine Holinul sau Pîndul românesc, care vorbește mereu de *Temejvar* și de *Koloșvar*, care ne înjură că suntem *unguri* și crede că cunoaște Transilvania pentrucă a fost o zi la Brașov sau la Sibiu și o Duminecă după masă la «Siliște», cum numește el Săliște, cu încăpăținare.

Un astfel de ziar trebuia să fie *Universul*. Atunci de sigur situația de azi ar fi fost alta. Roadele lui s'ar fi cunoscut acum. Cu un public, cu o opinie publică pregătită, războiul european nu ne surprindea. Dela început, mișcarea opiniei publice ar fi fost atît de puternică, irezistibilă, încât ar fi măturat orice împotrivire. Guvernul însuși sub presiunea acestei opinii, ar fi pregătit războiul înainte de conflagrațiune. Nu am fi fost surprinși fără muniții, fără artilerie de munte, fără fabrici de obuze și fără orientare. Starea sufletească de peste munți la începutul războiului nu ar fi fost enigmă. S'ar fi știut ce e acolo și nimeni nu ar fi avut nici chiar o clipă îndoială că *acum* e momentul.

Iată ce putea să facă un ziar într'o țară, unde presa e o instituție de educație publică, o școală de conștiință și nu un hotel de închiriat. Să dărămăm acest hotel, să-l ardem cu insectele și cu lupanarul lui cu tot și în locul lui să ridicăm clădiri largi, curate și sănătoase cari să găzduiască școli, școli cît mai multe.

Gh. Popp

„UNIVERSUL“

A căzut și «Universul».

După o scurtă epocă de tranziție deghizată, articolele războinice au făcut loc unui articol cerând tranzitarea munițiilor pentru Turcia.

Și-acum «organul popular» poate să lepede ultimele rezerve, el poate să se declare pe față cu nemții și cu ungurii, poate să înceapă să atace pe capii mișcării naționale, să insulte pe ardelenii refugiați și poate să adopte limbajul «Serei» sau al «Moldovii».

E o durere să vezi cum una după alta cad citadelele conștiinței naționale, bombardate de ghiulelele de aur ale acțiunii germane și ungurești. Războiul modern a arătat că victoria e chestie de munițiuni. Germanii au înțeles acest învățământ, căci risipesc cu profuziune munițiile lor bănești împotriva noastră. Am crezut însă că «Universul» va rezista mai bine decât oricare din ziarele românești. Situația lui materială socoteam că e o garanție. Lipsit de convingeri în materie de politică internă, credeam că va putea să-și permită o convingere pe chestia externă. Fără «idei», dar cu avere, el ne părea ca o față puțin inteligentă, puțin frumoasă, dar bogată care nu se va mărita decât ascultând de glasul inimii. Și acum, o vezi de braț cu un berbant care «plătește» și nici măcar nu plătește cine știe ce bine... Zestrea ei, oricât de mare, nu i-a ajuns, ea a lăcomit și la prețul necinstei sale proprii.

Și aceasta e ceea ce revoltă, ceea ce-ți trezește ultimul dezgust, oroarea cea mai profundă. Cum? Nici bogăția, nici independența materială nu mai sunt o garanție împotriva necinstei și corupțiunii?

Un Griguță Cantacuzino, fiul celui mai mare bogătaș din țară lăcomește la milioanele nemțești și «Universul», ziarul cu tirajul cel mai mare își vinde scrisul pe o sumă precisă de mărci. Iată ceea ce trebuie să întristeze pe fiecare bun român. Nu cinstea unui om sau a unui ziar, dar cinstea unei țări, a unui popor, e în joc. Cu ce scârbă, cu cât dispreț cinic vor fi răsând de noi agenții germanismului între ei, după fiecare «succes» al lor! Ce cuvinte de înjosoare judecată vor fi rostind despre țara unde totul e de «vânzare!»

O, nu, această rușine, cea mai de pe urmă, ar trebui totuși răzbutată și pedepsită și altfel decât cu boicotajul...

Gh. Pădure

„DEZERTORII“

Dintr'un articol al d-lui N. Iorga :

Acuma o parte din refugiați, o mică parte știau la cine vin. Trăiseră între cei cari conduc pe rind soarta României și nu se puteau expune la desiluzii prea mari. Instinctiv se va fi produs însă și la aceștia un sentiment nou: dar, dacă, în neobișnuitele împrejurări de astăzi, oamenii aceștia ar fi *altfel* de cum știm? Au avut atunci față de ei un moment de sinceritate, pentru ca pe urmă — bieții oameni și ei! — să se rezigneze a *juca un rol* — care vom vedea unde și cum se va mîntui.

Dar cei mulți, venind aci, au rămas incremențiți. Pregătirea, orientarea, solidaritatea, tăcerea sumbră a norului din care vor porni trăsnetele, atmosfera sacră de lagăr gata a porni la moarte, nu era la București, nu era de loc. *Se chibzuise de unii o lovitură, în care intrau și ei săracii, cu toate suferințele și toate speranțele, cu tot viitorul lor.*

Iar alții, cei cu discursurile mai calde, scriau în București la «Moldova» și din Iași cereau Basarabia.

Nu li se convenia oare oamenilor acestora o ..., să zicem: o scuză?

Dintr'o parte li s'a dat continuarea discursurilor de banchete. Contingentul luptelor noastre, mai știi?, putea crește cu ei. Tocmai pentru că ei iau lucrurile în serios, — cu desperare — ei pot da Bucureștilor, stăpâni ai României, ce n'au avut niciodată în discordiile lor: o convingere, un spirit de sacrificiu. Și ei au mers gemînd sub povara durerilor, fermecați de strălucirea speranțelor, au mers furios înainte, până ce, unul câte unul, cad, fără mângîierea măcar că merseseră către un soare adevărat, și nu către globurile electrice dela cofetăria Capșa.

Iar, atunci când cădeau, domnii dela «Moldova», societatea aleasă a d-lui Virgil Arion, privind pe acești oameni cu cari ieri, la marile ocazii sentimentale, se îmbrățișaseră, au aruncat ultima ofensă: dezertori!

Și eu cred că a făcut bine, că au făcut bine și unii și alții...

Veți vedea în sfârșit că sunt *două* Români. Acea, zâmbitoare și mândră, bogată în lacrimi sentimentale și gata de făgădueli, în care ați crezut și care, pe când un cumătru vă utilizează, cellalt vă insultă.

Și, uitându-vă acolo de unde până astăzi nu v'a venit nicio vorbă mare necîntărită, la cei tăcuți și «indiferenți» și «reci», la cei cari nu fac teatru cu ce e mai scump unui popor pentruca mini să ridă cinic de zdrențele pe care le-au purtat, veți recunoaște *altă* Românie, perfect asemenea cu oamenii pe care i-ați lăsat acasă în tăcută durere și în nestrămutată hotărîre.

Atunci, lăsînd pe «ciocoi» voștrii lângă ciocii noștrii, veți pune mâna pe umărul dorobanșului și veți băga de seamă cînd va încărca pușca. Acela singur nici nu flecărește, nici nu minte și nici nu trădează.

«Dezertorilor», credeți în el, — și în nimenea altul.

N. Iorga

SCRISOARE DIN SIBERIA

Unul dintre redactorii revistei noastre, a primit deunăzi această scrisoare din Siberia. Prietenul care o scrie este sublocotenent în rezerva armatei austro-ungare. Rănit în primele lupte de la Lemberg, el a fost făcut prizonier, și acum se află de 11 luni în tabăra prizonierilor de războiu din Tomsk, un oraș în inima Siberiei.

Prietenul nostru nu este dezertor, ca noi, refugiații, din cauza cărora se agită zilnic mai bine de jumătate din presa României libere de astăzi. El nu și-a trădat patria; n'a fugit de datorie și de moarte; n'a venit în țară să incurce anumite socoteli și interese. El s'a supus poruncei împărătești, și a alergat sub steagul contelui Tisza, să-l apere și să moară pentru el, pe câmpiile Galifjei...

— Un om al datoriei, va zice d. Virgil Arion.

Dar iată că prietenul nostru se ridică din mormântul, care nu se închisese bine în urma lui, și după 11 luni de tăcere grozavă, cu conștiința datoriei împlinite, el începe să vorbească. Și încă o rază de lumină se scoboară peste sufletele celor vre-o câteva sute de mii, cari s'au dus, în aplauzele d-lui Virgil Arion, la o moarte sigură și fără glorie, pentru tron și pentru patria ungară.

Să asculte toți, câți s'au prefăcut în acuzatorii refugiaților, fiindcă aici vorbește, de departe, un om, care n'a putut avea fericitul prilej de a fi învinuit de lașitate, de dezerțiune și de trădare...

Ținem să amintim, că scrisoarea, pe care o reproducem în întregime, s'a strecurat până la noi, fără să fie atinsă de cenzura rusească, deși este scrisă și adresată în românește.

Tomsk, 8/21 Iulie 1915

Dragă domnule avocat,

V'a scris și Geni (Eugen Goga) mai multe scrisori, și v'am scris și eu, fără ca să fi primit vre-un răspuns. Scrisorile le-am trimis pe calea oficială, prescrisă nouă prizonierilor. Se vede însă, că, sau scrisorile noastre, sau ale D-voastră, s'au pierdut.

Acum încerc a vă trimite această scrisoare direct, sperând, că milostivul Zeu al prizonierilor de războiu se va îndura la auzul rugămintelor umililor lui servi și îi va sta în ajutor spre a putea trece granița, sau va înmuia inima mult stimatului domn censor din Petrograd.

Impresiile mele, se înțelege, nu vi le pot descrie, între alte motive, și din lipsa de spațiu. Mă mărginesc deci a vă descrie în câteva cuvinte starea noastră sufletească aici în Siberia, la o depărtare de câteva mii de kilometri de D-voastră.

Viața noastră, în neactivitatea asta nemaipomenită în care ne aflăm, este aproape insuportabilă. Nu ne plângem noi nici decât

împotriva fraților Ruși, cari în adevăr ne-au tratat și ne tratează cât se poate de bine. Ne înjurăm însă zilnic lașitatea noastră, moștenită pe semne din moși-strămoși, lașitatea și slugărnicia, cari ne-au reținut, pe timpul mobilizării, de a trece granița, și cari ne-au silit a lupta alături cu unicul dușman al neamului nostru, împotriva prietenilor noștri.

D-voastră, cari a-ți trecut dincolo, pe lângă noi, care am luat parte în războiu, sunteți eroi, căci ați plecat părăsindu-vă căminul, averea, situația, tot. V-ați expus viața la primejdii neprevăzute. Pentru ce? Pentru că ați avut puterea morală (nouă ne-a lipsit) de a rupe orice legătură cu rușinea veacului XX-lea, cu așa numita patrie, ba mai mult, ca la un moment dat chiar de a prinde arma împotriva ei.

Ah! Domnule avocat! Nu vă puteți închipui cum ne-a prins dorul răzbunării. Cu ce însuflețire am pleca în adevăratul războiu, cu ce ură ne-am mai arunca pe hoardele ungurești! — Va învidiem pe cei din țară. Cum nu? Pe când D-v. toată clipa și întreaga energie o fotosiți pentru a contribui la realizarea idealului nostru, noi zăcem lungiți pe paturi, cu fețele sarbede și — muți.

Singura ce ne mai nutrește sufletele noastre întristate, este speranța. Așteptăm în toată ziua, pentru noi azi, cel mai mare eveniment al lumii, intrarea României în războiu împotriva Austro-Ungariei. Numai atunci vom putea respira, ușurați de toate greutățile, cari ne apasă sufletele. Suntem convinși, că în cazul acesta vom fi transportați în țară și ne vom putea spăla pata morală vărsându-ne sângele pentru neam.

Dar să trec la altele. Amândoi suntem sănătoși. Eu singur mă mir, că am putut rezista atât cumplitei (60⁰ C.) ierni, cât chiar atât de cumplitei (46—50⁰ C.) veri, fără să ne bolnăvim mai serios.

Numai cu vuptul (mâncarea) am dus-o mai rău, neputându-ne deda cu mâncările rusești. Acum ne-am aranjat o bucătărie proprie. Bucătarii, noi și servitorul. Să ne vedeți cu mânecile resfrante în bucătărie, ciupind puii, curățind cartofi și frigând plăcinte, — ați râde să muriți. Singurul câștig ce-l avem e, că o să ne întoarcem acasă ca bucătari de rangul I, dar tot fără diplomă. Facem tot, numai ca să ne treacă din vreme.

Vă rog scrieți-ne unele noutăți de pe-acolo. Ce face România? Mai așteaptă mult? — Câți mai sunt în viață dintre ai noștri? Ori poate ne este scris să murim cu toții..

Comunicați, vă rog, părinților mei, că sunt sănătos. De vre-o 5 luni nu mai am nici o știre dela ei, și sunt foarte mâhnit și mă tem să nu li se fi întâmplat ceva.

Salut pe d-nii Goga, Esca, Petrache, Gh. Popp, Schiopul ș. a., și rămân al D-voastră devotat

Laurian

CRONICA

Politice.

„*Carl, Prinz von Rumänien*“.—Un prieten al nostru, în vilegiatură la Techirghiol, ne scrie că în zilele trecute a fost pe acolo și A. S. R. Principele Carol, moștenitorul tronului, ea să-și vadă frații și surorile cari își fac acolo căruța. În hotelul „Principesa Maria“ al d-lui Bocu, unde a stat vre-o două zile, A. S. R. a lăsat obișnuitul registru de înscrieri pe care era scris: „*Carol, Prinz von Rumänien*“. Registrul avea și rubricile în limba germană: *Name, Wohnort* etc. „În România neutră—adaugă prietenul nostru—ar fi fost poate că mai consult să se întrebuijeze și pentru astfel de registre o limbă neutrală, d. e. cea românească“.

Ziare nouă.—Apar într'una. Numai în zilele din urmă au apărut vre-o trei. Anume; „*Fulgerul*“, „ziar studențesc de luptă națională și pentru însănătoșirea moravurilor“, „*Solidaritatea*“ d-lui I. Ghiulea și „*Tribuna poporului*“, ziar independent redactat de d. P. Constantinescu. Toate în București. Provincia de asemenea se ține bine. Un ziar cu numele „*Ardealul*“ a apărut în zilele din urmă la Iași. Dacă Bucureștii își au „*Moldova*“ lor interesată, de ce Iașii să nu-și aibă „*Ardealul*“ său desinteresat?

Ciuma și holera în Ardeal.—Prietenii cari ne vin de „dincolo“ ne aduc îngrozitoare știri, că în mai multe părți ale Ardealului românesc s'au ivit, în proporții mari, cei doi dușmani cari sunt ciuma și holera. În jurul Albei-Iuliei, la Drâmbărîn și în satele vecine, au fost peste 30 de cazuri de holeră, în fiecare. S'au ivit cazuri și în Oena Sibului.

În jurul Gherlei s'au ivit ciuma. Apa Someșului întreg a devenit un înspăimântător rezervoriu de bacili de ciumă.

Cum serviciul sanitar pentru Transilvania românească civilă aproape nu mai există de la începutul războiului încoace, ne putem aștepta la ravagiile cele mai... strălucite pentru Unguri.

O Dacie românească sub protectorat rusesc.—Doi ardeleni din redacția „Adevărului“ au scris în timpul din urmă,—ce e drept au început sub titlul de „*Romantica politică*“—că dacă România nu intră în acțiune ea să ia Ardealul, ar fi bine să fie rugat Țarul rusesc să unească toate provinciile românești din afară de Regat, sub un prinț rusesc, îndeplinind în acest chip Rușii Dacia atât de mult visată. Se înțelege că făuritorii acestui plan romantic nu s'au putu reține de la cuvinte grele la adresa dinastiei, a guvernului și a țării.

Ținem să se știe că aceste articole reprezintă numai părerile autorilor lor.

Calomniarea d-lui Slavici.—„*Epoca*“ a publicat știrea că d. Ioan Slavici ar fi fost concediat de la „*Ziua*“, pentru că ar fi refuzat să publice un articol, cerând transitația munițiilor pentru Turcia. În interesul bunei reputațiuni a d-lui Slavici trebuie să respingem această calomnie odioasă. D. Slavici se află și azi în fruntea *Zilei*. Dovadă frumosul articol „*Dezertorii*“ din numărul de la 29 Iulie, același număr în care se cere din nou tranzitarea munițiilor turcești. Nu mai puneți deci la îndoială bunele sentimente... ungurești ale d-lui Slavici! Cine ar mai îndrăzni să-l calomnieze că simte... românește?...

„România din 1915“ este următoarea, după d-l N. Iorga:

a) „Unii cari, din cauza guvernării de cinci zeci de ani a tuturora, nu pot ceea ce trebuie să facă

și b) Alții cari, complicei la aceeași guvernare de cincizeci de ani, acuză pe cei dintâiu.

În afară de ei sunt:

a) Cârșiva intelectualii săraci și izolați, cari n'au măcar un ziar zilnic, cari plătesc din leafa lor un ziar săptămânal care nu are nici două mii de abonați... în mare parte grațiuți, și cari nu formează un grup politic puternic și

b) Milioanele de oameni de treabă, cari n'au rost și n'au glas.“

„Nu vom merge cu ungerii“.—Așa asigură d. N. Iorga pe un refugiat ardelean, care l-a întrebat cu privire la situație.

„Nu vom merge cu ungerii: aceia o poți ști și d-ta, și vor fi știind-o și alții.

Iar, dacă România de azi n'ar fi demnă de a merge contra lor, în loc să mă acuse, să mă ajute oricine să facem România pe care azi o căutăm și care *nu este încă*“.

O lecție de solidaritate națională oferită grecilor din Fanar.—Cetitorii noștri, cunosc desigur, din jurnalele afacerii Tâslăuanu-V. Arion, precum și repercutațiile acestuia în opinia publică a țării. Ca o sfidare a sentimentului național, fostul președinte al Ligii Culturale i-a trimis d-lui Tâslăuanu ca martori doi greci: pe d-nii Liatris și Hianna. Unul dintre aceștia, d. căpitan Liatris în scrisoarea adresată d-lui Arion, l-a numit pe d. Tâslăuanu „trădător“, fiindcă a dezertat din armata austriacă, dușmană nouă.

Purtarea incalificabilă a fanariotului a stârnit în lumea românească o indignare generală. Această indignare și-a aflat expresiunea în protestarea a aproape o mie de ofițeri în rezervă, între cari 20 de generali în frunte cu fostul ministru de războiu, d. general Crăiniceanu.

Înregistrăm aci protestul demn al ofițerilor în rezervă, protest care e o adevărată dovadă de solidaritate românească.

„Subsemnații ofițeri de rezervă ai armatei române, luând cunoștință de revoltătoarea acuzare a ziarului „Moldova“, prin care noul nostru camarad de arme Octavian Tâslăuanu, e calificat ca dezertor, fiindcă, după ce a luptat trei luni de zile în armata asupritorilor neamului nostru din Ardeal, a venit în rândurile noastre, —declaram că respingem cu indignare această injamie și suntem siguri că reprezentăm astfel sentimentul tuturor camarazilor noștri.

Vestejim purtarea ignobilă a acelor cari aduc învinuirea de dezertare românilor când aceștia urmând îndemnul unei înalte conștiințe de neam, părăsesc armatele asupritorilor pentru a veni să lupte în rândurile oștirii noastre“.

O lecție de morală națională.—Senatul universității din București a săvârșit un act de înaltă moralitate excluzând din sânul universităților românești pe studenții cari s'au lăsat cumpărați de niște agenți ai străinilor, în contra intereselor românești. Dinovația studenților era absolut evidentă. O pedeapsă mai mică decât care li s'a dat nu li s'ar fi putut da.

Ce pedeapsă merită aceia care după ce și-au bătut joc de studenții i-au mai și nenorocit? În altă țară un om ca d. Marghiloman ar fi seos din circulație în 24 de ore. Credem că România are atâta sănătate morală încât să-i aplice acestui conrupător al tinerimii, pedeapsa mo-

rală pe care o merită. Apelul „Acțiunii naționale” sperăm că-și va face efectul.

La noi în Transilvania au fost scoși din circulație oameni ca I. Slavici, E. Broște, V. Mangra, cu cari toată lumea a rupt orice legături în momentul când s'a convins de ticăloșia lor.

Apologetul român al contelui Tisza.—În săptămânile din urmă lumea românească din Țară a fost inundată de un foarte mare exemplare dintr'o broșură care cuprindea discursurile contelui Tisza cu privire la chestia Românilor din Ardeal. Broșura aceasta era publicată de „un român iubitor de adevăr”, care a scris și o prefață dițirambică despre Bismarckul ungurese, într'o limbă românească foarte slabă.

Ne-am întrebă și noi, ca mulți alții: cine e acest „Român iubitor de adevăr”, și iată că ni-a succes să aflăm și anume chiar dela proprietarul tipografiei în care s'a tipărit broșura (d-l D. Birăușiu din Budapesta). E d. *Dr. Iosif Siegescu*, profesor de limba și literatura română dela universitatea din Budapesta.

Observând un prieten de-al nostru d-lui Birăușiu că limba românească în care e scrisă broșura e foarte proastă, aceasta l-a asigurat că ea era mult mai proastă. Meritul că e numai atât de proastă, e al unui biet student român pe care l-a pus d-sa să mai dregă puțin limba d-lui Siegescu...

„Eroii” dela Ivangorod.—Sunt bieții români dela regimentul 50. Mareșalul Höfer o spune aceasta în comunicatul său dela 2 August. „La apus de Ivangorod — spune comunicatul dela 2 August n. — regimentele ardelene, prin atacuri cu baioneta au luat dușmanului opt puncte de razim betonate, construite treptat, iar din acestea patru le-a luat singur regimentul de infanterie No. 50 compus din Români”.

Pe patru fronturi.—În „Românul” din Arad dela 22 Iulie v. cetim următoarele rânduri ale unor frați soldați români, cari de un an de zile au fost trimiși, succesiv, pe patru fronturi dușmane, până ce soarta a voit ca să fte răniți de frații lor latini în luptele dela Piava, Gradisea și Sagrao.

„Ne rugăm noi toți frații români cari suntem aici în Austria răniți în spitalul Klosterneuburg. Noi am fost răniți pe câmpul de luptă cu Italianii. Vă rugăm, d-le redactor, să binevoiiți a ne pune cu numele în foaie ca să știe și frații noștri, lăsați în jale și durere la bordeiele noastre despre soarta noastră.

Noi am plecat cu toții ca să ne apărăm țara noastră și am plecat în războiu cu Sârbii și dela Sârbi am întors la Ruși, iar dela Ruși am întors iarăși la Sârbi și dela Sârbi am mers apoi la Italia” unde am fost apoi răniți.

De 4 luni de zile n'am putut trimite scrisoare la părinți și nici dela părinți n'am primit nici o scrisoare. În 26 Iulie împlinim cu ajutorul lui Dumnezeu un an de zile de când luptăm cu inimicii și *nu ne vom lăsa până când i-om pune sub picioarele noastre*. De un an de zile acum m'au rănit și pe mine și cu ajutorul lui Dumnezeu după ce m'oi vindeca de ranele mele, apoi iarăși m'oi întoarce în câmpul de luptă.

Din cauza întârzierii transportului de hârtie comandat, am fost forțați a schimba hârtia prezentului număr.

CASĂ FONDATĂ IN 1866

FURNIZORUL CURTEI REGALE

EXPLOATĂRI PROPRII de PĂDURI de STEJAR și BRAD

MARE DEPOZIT DE CHEREȘTEA ȘI FIERARIE

ȘI PRIMA FABRICĂ ROMANEASCĂ PENTRU
INDUSTRIA LEMNULUI

GHEORGHE BARBULESCU
(PLOEȘTI)

CENTRALA:

CALEA CAMPINEI No. 64

FABRICA:

CALEA OILOR No. 114-118

FILIALA: VIA STELA, VALEA-CĂLUGĂREASCĂ

Raion special pentru Mobile și Tâmplărie in orice stil și de comandă

PARCHETE SPECIALE DE STEJAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gh. Ionescu & S. Rădulescu

Fost VASILE GHEORGHIU & C-nie

PLOEȘTI

MAGAZIN DE PIELARIE

FABRICA DE TABACARIE

și

EXPLOATARI DE PADURI

LEMNE DE FOC SI DE CONSTRUCTIE

COLABORATORI:

Zaharia Bârsan, Sever Bocu, Dr. C. Bucșan, D. N. Ciotori, Iuliu Enescu, Aurel Esca, I. Al-George, Ion Moța, Em. Panaitescu, Gh. Popp, Virgil Al. Popescu, N. I. Rusu, Iosif Schiopul, Dr. O. Ghibu, Gh. Stoica, I. U. Soricu, Oct. C. Tăslăuanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Toate cererile de abonament, schimbările de adrese, reclamații asupra numerilor neprimite, plata abonamentelor se vor face la Administrația revistei: Craiova, Tipografia „Ramuri“, Str. Liceului No. 5.

ABONAMENTUL:

1 an — 10 lei | 6 luni — 5 lei